VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Talousarvioesitys 2024 ja julkisen talouden suunnitelma 2024–2027

TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVOVALIOKUNTA
13.10.2023

Talouden näkymät

- Hintojen ja korkojen nousu on vähentänyt kotitalouksien kulutusta ja investointeja.
  - Suomen talous ei kasvakaan v. 2023.
- Vuonna 2024 kotitalouksien tulot kasvavat hintoja nopeammin ja korkojen nousu on ohi.
  - Ostovoiman kasvu lisää kulutusta ja BKT kasvaa 1,2 %.
  - Talouskasvua heikentää kuitenkin edelleen rakentamisen heikko tilanne.
- Vuonna 2025 kasvu nopeutuu 1,8 prosenttiin, kun kulutuksen kasvun lisäksi investoinnit lisäävät kotimaista kysyntää.

Kansantalouden kehitys

	2021	2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*
BKT:n arvo, mrd. euroa	250,9	268,7	281,6	291,1	303,0	315,5	327,8
BKT, määrän muutos, %	3,2	1,6	0,0	1,2	1,8	1,7	1,6
Työttömyysaste, %	7,7	6,8	7,1	7,2	7,0	6,6	6,4
Työllisyysaste, %	72,3	73,8	73,8	73,8	74,3	74,8	75,2
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	2,2	7,1	6,2	2,2	1,7	2,0	2,0
Pitkä korko, 10 v, %	-0,1	1,7	3,1	3,2	3,2	3,1	3,1

Talousarvioesityksen keskeiset kokonaisuudet ja määrärahat

Budjettitalouden menot vuonna 2024

- Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 87,9 mrd. euroa, joka on 6,5 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.
- Määrärahatason kasvua vuoteen 2023 verrattuna selittävät suurimpina tekijöinä mm.
  - Vuoden 2024 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,7 mrd. euroa)
  - Korkomenot (1,6 mrd. euroa) sekä
  - Hyvinvointialueille kohdennetaan indeksitarkistuksen lisäksi rahoitusta 3,4 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.
    - Vuoden 2023 vertailulukua pienentää se, että vuoden 2023 rahoituksesta 1,9 mrd. euroa maksettiin jo joulukuussa 2022.
- Määrärahatasoa nostavat myös lisäpanostukset T&K-toimintaan (n. 260 milj. euroa) sekä jakamattoman varauksen käyttö.
- Menotasoa alentavat hallitusohjelman mukaiset uudistukset ja menosäästöt (ks. seuraava dia).

Hallitusohjelman mukaiset säästöt ja määrärahalisäykset

- Hallitusohjelma (liite B) sisältää toimet, joilla tavoitellaan nettomääräisesti 4 mrd. euron julkisen talouden sopeutusta vuoden 2027 tasolla.
  - Kokonaisuus sisältää säästöjen lisäksi menolisäyksiä, sekä myös tuloja lisääviä toimia.
  - Joiltain osin toimenpiteiden vaikutusarviot ovat tarkentuneet hallitusohjelman valmistumisen jälkeen, ja myös kohdentuminen eri julkisen talouden sektoreiden välillä on täsmentynyt.
- Menolinjaukset tuottavat nettomääräisesti n. 0,8 mrd. euron säästövaikutuksen valtion budjettitalouteen v. 2024.
- Kehyskauden lopulla v. 2027 hallitusohjelman menopäätösten vaikutus on 2,5 mrd. euroa, kun huomioidaan indeksisäästöjen nimellinen vaikutus.
  - Luvut eivät huomioi sitä, että etuuksiin tehtävät säästöt vähentävät verotuloja.

Hallitusohjelman mukaiset valtion budjettitalouden määrärahasäästöt ja -lisäykset (netto), milj. euroa

(- = määrärahasäästöä, + = määrärahalisäystä)	2024	2025	2026	2027
Koulutus ja osaaminen	9	44	61	28
Sosiaali- ja terveyspalvelut	-141	-178	-246	-430
Sosiaaliturva ja -etuudet	-212	-473	-499	-564
Indeksisidonnaiset kokonaisuudet (vaikutus vuoden 2024 hintatasossa)	-195	-194	-194	-194
Maa- ja metsätalous, ympäristö	-13	-44	-70	-68
Elinkeinoelämä, liikenne ja asuminen	-209	-274	-370	-421
Maanpuolustus, yleinen turvallisuus, maahanmuutto ja kehitysyhteistyö	-19	-30	-121	-213
Hallinto	-10	-105	-155	-276
Yhteensä	-792	-1 254	-1 595	-2 138

Kertaluonteinen 4 mrd. euron investointiohjelma

- Rahoitetaan valtion omaisuustuloilla, purkamalla valtio-omisteisten listaamattomien yhtiöiden ylipääomituksia sekä tekemällä tuloutuksia Valtion asuntorahastosta rahaston nykytasoista toimintaa vaarantamatta.
- Menoja budjetoidaan varmistettujen tulojen mahdollistamissa rajoissa.
- Varmistettuja tuloja on tässä vaiheessa n. 1 020 milj. euroa.
  - 800 milj. euron tuloutukset Valtion asuntorahastosta.
  - Ilmastorahasto Oy:n pääomituksen peruminen 100 milj. euroa (LTAE 2 / 2023).
  - Ilmastorahastosta siirrettävistä osakkeista aiheutuu n. 120 milj. euron ylimääräinen verotulo.
- Talousarvioesityksessä ja JTS:ssä kohdennetaan investointiohjelmaan yhteensä 734 milj. euroa määrärahoina ja valtuuksina.

Investointiohjelmasta vuoden 2024 budjettiin sisältyy muun muassa seuraavia toimia

- Väyläverkon korjausvelan purkuun 250 milj. euroa
- Uusiin väylähankkeisiin lähes 350 milj. euron valtuudet
- Sote-palveluiden vaikuttavuusinvestointeihin ja hoitojonojen purkuun (Kela-korvaukset) n. 80 milj. euroa
- Puhtaan energian Suomen kärkihankkeeseen (lataus- ja tankkausinfra) 10 milj. euron valtuus
- Palokin koskien patojen purun suunnittelu (0,45 milj. euroa)

T&K-rahoituslain soveltaminen valtion vuoden 2024 talousarvioesityksen laadinnassa

- Suomen tavoitteena on nostaa T&K-menot 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2030 mennessä.
- Rahoituslaki tuli voimaan vuoden 2023 alussa ja sitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2024 talousarvioesityksen laadinnassa.
- Lain mukaan valtion rahoituksen määrän tulee olla 1,2 % suhteessa BKT:hen v. 2030 mennessä.
- Laissa säädetään valtion talousarvioon vuosina 2024–2030 otettavien tutkimus- ja kehittämistoimintaan tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärästä.
  - Rahoitusta lisätään euromääräisesti tasaisesti vuosittain.
  - Kaikki T&K-toimintaan suunnattu rahoitus lasketaan mukaan kokonaissummaan riippumatta siitä, mille hallinnonalalle tai momentille rahoitus on valtion talousarviossa osoitettu.
  - T&K-toiminnalla tarkoitetaan Tilastokeskuksen virallisen tilaston mukaista toimintaa.

Rahoituslain vaikutus budjettivalmisteluun

- VM:n kansantalousosaston syksyn ennusteen mukaan valtion talousarvion mukainen T&K-rahoitus tulisi olla v. 2030 n. 4,3 mrd. euroa (v. 2023 rahoitus on n. 2,35 mrd. euroa).
- Valtion T&K-rahoitusta tulee siten korottaa vuosittain n. 280 milj. eurolla verrattuna vuoden 2023 lähtötasoon.
- Aiemmin tehtyjen päätösten perusteella valtion T&K-rahoituksen määräksi arvioitiin n. 2,4 mrd. euroa v. 2024. T&K-rahoitusta on lisätty uusilla päätöksillä 264 milj. euron verran, jotta lakisääteinen rahoituksen määrä täyttyy.

	2023 (TK:n ennakko)	TAE2024 arvio	2025*	2026*	2027*
Rahoituslain mukainen taso, mrd. euroa	2,35	2,63	2,91	3,19	3,47
Aiemmin päätetty rahoitus, mrd. euroa		2,37	2,42	2,45	2,50
TAE2024 päätökset, mrd. euroa		0,26	0,33	0,35	0,27
Myöhemmin päätettävä rahoitus, mrd. euroa			0,16	0,39	0,70

Syksyn riihen T&K-päätökset (TAE 2024 ja JTS 2024–2027)

	2024	2025	2026	2027
Pysyvät rahoituksen korotukset (milj. euroa)				
Business Finlandin T&K-toiminnan tukemisen valtuus	92	92	92	92
Business Finlandin T&K-toiminnan lainavaltuus	10	10	10	10
EU-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille	35	35	35	35
Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	55	45	45	45
Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen	5	5	5	5
Määräaikainen rahoitus (milj. euroa)				
Tutkijankoulutus-pilotti (2024—2027)	40	86	86	50
VTT, mikroelektroniikan ja kvanttiteknologian pilotointiympäristö (2024—2027)	5,3	11,2	45	17,5
VTT, kvanttitietokone (2024—2027)	5	25	25	15
VTT, pienydinvoimalahankkeiden kehittäminen (2025-2027)		2,12	2	0,38
REPowerEU, puhtaan energian ja materiaalivirtojen T&K-hanke (2024-2026)	16,5	19	4,3	
TAE2024 ja JTS -rahoituspäätökset	**264**	**330**	**349**	**270**

Keskeiset valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituserät (arvio), milj. euroa

	2023	2024	2023-2024	2023-2024
	TA	esitys	muutos	muutos, %
Yliopistot	726	773	47	6
Ammattikorkeakoulut	110	115	5	4
Valtion tutkimuslaitokset	213	259	46	21
- josta VTT	89	118	30	33
- josta LUKE	59	62	3	6
Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen	30	35	5	17
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat, yhteensä	1 080	1 182	102	9
Suomen Akatemia	517	553	36	7
- josta strateginen tutkimus	56	56	0	0
Business Finland	721	725	4	1
- josta T&K-rahoitus	535	558	22	4
Rahoitusorganisaatioiden T&K-rahoitus, yhteensä	1 052	1 110	58	6
Muu valtion T&K-rahoitus	223	343	120	54
- josta EU-projektien vastinrahoitus	-	35	-	-
Arvio valtion koko T&K-rahoituksesta	2 355	2 635	280	12
Arvio valtion T&K-rahoitusintensiteetistä	0,84 %	0,91 %		

REPowerEU on osa EU:n elpymis- ja palautumistukivälinettä

- REPowerEU-ohjelman tavoitteena on lopettaa EU:n riippuvuus Venäjältä peräisin olevista fossiilisista polttoaineista ja nopeuttaa vihreää siirtymää.
- Suomella on käytettävissä 127 milj. euroa
  - 113 milj. euroa lisärahoitustukea
  - lisäksi Brexit-mukautusvarauksesta on siirretty 14 milj. euroa
- REPowerEU-varat on päätetty kohdentaa
  - ympäristöluvituksen vauhdittamiseen valtion aluehallintouudistuksen kanssa yhteensopivalla tavalla (n. 32 milj. euroa)
  - puhtaan energian ja materiaalivirtojen T&K-rahoitukseen ja pilotointiin (40 milj. euroa)
  - puhtaan siirtymän investointeihin (n. 55 milj. euroa).

Työvoimapalvelut

- TE-palvelu-uudistus
  - Työvoimapalveluiden määrärahat siirtyvät kuntien valtionosuuksiin vuodesta 2025 alkaen (kuten jo teknisessä kehyspäätöksessä keväällä)
  - 9,9 me tietojärjestelmämuutoskustannuksiin ja muihin 3,7 me v. 2024
  - 34 me kuntien muutoskustannuksiin v. 2024
- Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut 184 me v. 2024 (- 37 me)
  - Työllisyysmäärärahojen vähentäminen -41 me
  - Yritystoiminnan kehittämispalveluiden lakkautus -13 me

Tuloarviot sekä budjettitalouden alijäämä ja velka

Budjettitalouden tulot (1/2)

- Vuoden 2024 tuloarvio on yht. 76,3 mrd. euroa, mikä on 3,3 mrd. euroa enemmän kuin vuodelle 2023 on budjetoitu (sis. LTAE II).
- Veroja ja veroluonteisia tuloja on yht. 66,8 mrd. euroa, mikä on 2,9 mrd. euroa enemmän kuin v. 2023.
  - Kasvua selittävät ennen kaikkea ansio- ja pääomatulovero (+2 224 milj. euroa) ja arvonlisävero (+728 milj. euroa)
  - Lisäksi kertaluonteinen ns. windfall-vero nostaa verotuottoja 200 milj. € v. 2024.
  - Laskua taas on ennen kaikkea energiaverossa (-149 milj. euroa) ja autoverossa (-89 milj. euroa).
- Tuloarvioissa on huomioitu hallitusohjelman liitteen C veropäätökset sekä muut hallituksen veropäätökset.
  - Vuonna 2024 verotuloja kasvattaa kassavaikutuksena erityisesti indeksitarkistuksen alimitoitus (127 milj. euroa).
  - Vastaavasti jakeluvelvoitteen nousun kompensaatio polttoaineveron kevennyksellä laskee tuloja (-140 milj. euroa).

Budjettitalouden tulot (2/2)

- Vuosina 2025–2027 verotulot ovat keskimäärin 968 milj. euroa alemmat kuin tekn. kehyksessä.
  - Erityisesti korkotulojen lähdevero tuottoarviota on laskettu (-338 milj. euroa vuosittain).
  - Lisäksi yhteisöveron tuottoarviota on laskettu (-280 milj. euroa vuosittain)
  - Myös arvonlisäveron tuottoarviota on alennettu (-121 milj. euroa vuosittain), vaikka arvonlisäveroon tehdään korotuksia 2025 alkaen.
- Sekalaisten tulojen tuottoarvio on 131 milj. euroa edellisvuotta korkeampi v. 2024 ja keskimäärin 199 milj. euroa teknistä kehystä korkeampi vuosina 2025–2027.
  - Syynä mm. Valtion asuntorahastosta tehtävät tuloutukset investointiohjelman rahoittamiseksi (yht. 800 milj. euroa)
- Omaisuustulojen (osasto 13) tuottoarvio on 232 milj. euroa edellisvuotta korkeampi v. 2024 ja keskimäärin 38 milj. euroa teknistä kehystä matalampi vuosina 2025–2027.
  - Tuottoarviota kasvattaa rahapelitoiminnan tuottojen siirto sekalaisista tuloista osaksi omaisuustuloja ja vastaavasti laskee osinko- ja osakkeiden myyntitulojen arvioitu vähentyminen.

Budjettitalouden alijäämä

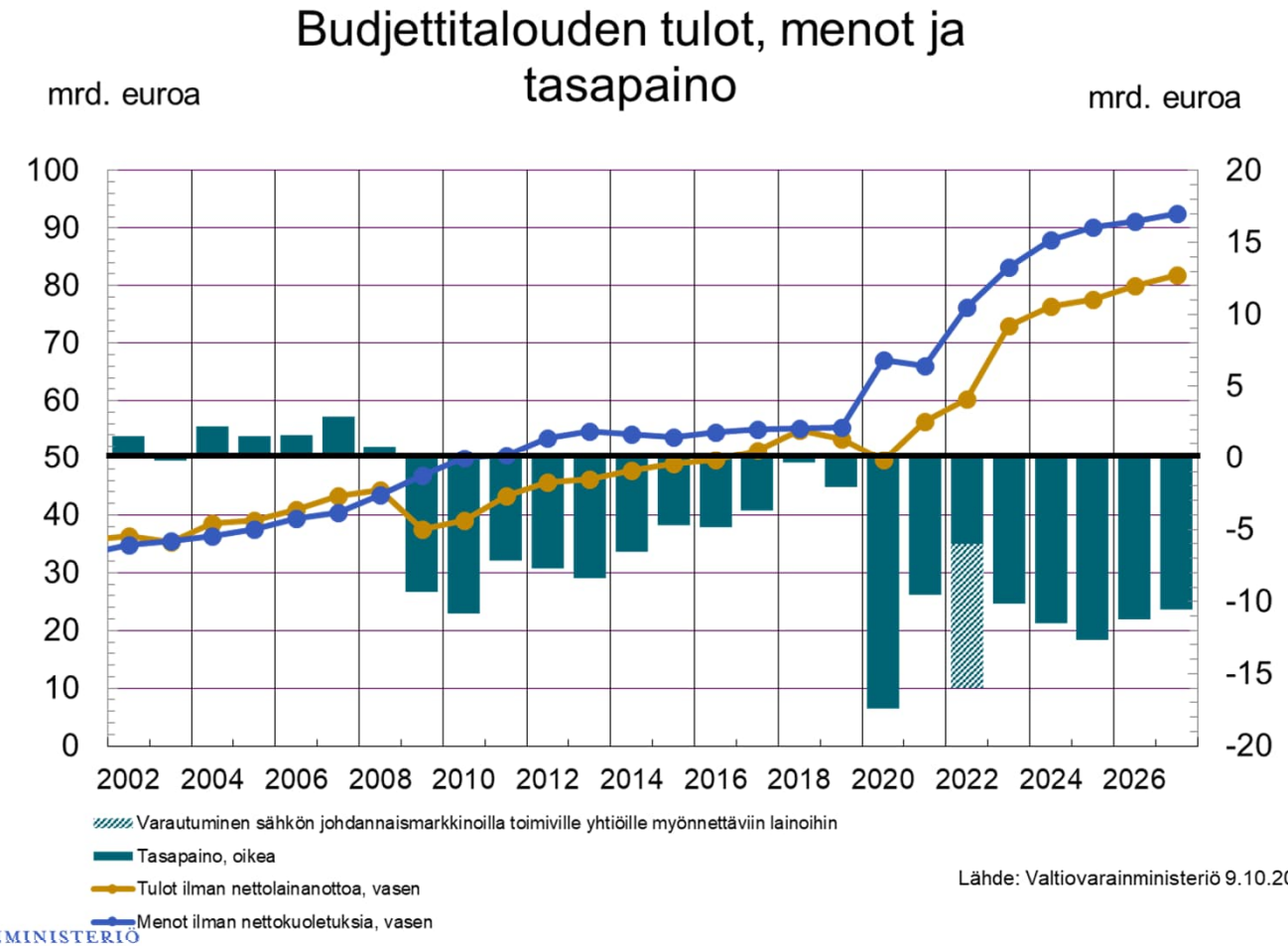

Lähde: Valtiovarainministeriö 9.10.2023

Tasapaino:

2020 (TP): -17,4 mrd. euroa

2021 (TP): -9,6 mrd. euroa

2022 (TP): -6,0 mrd. euroa

2023 (LTAE2): -10,2 mrd. euroa

2024 (TAE): -11,5 mrd. euroa

2025 (kehys): -12,7 mrd. euroa

2026 (kehys): -11,3 mrd. euroa

2027 (kehys): -10,6 mrd. euroa

Valtion velan määrä

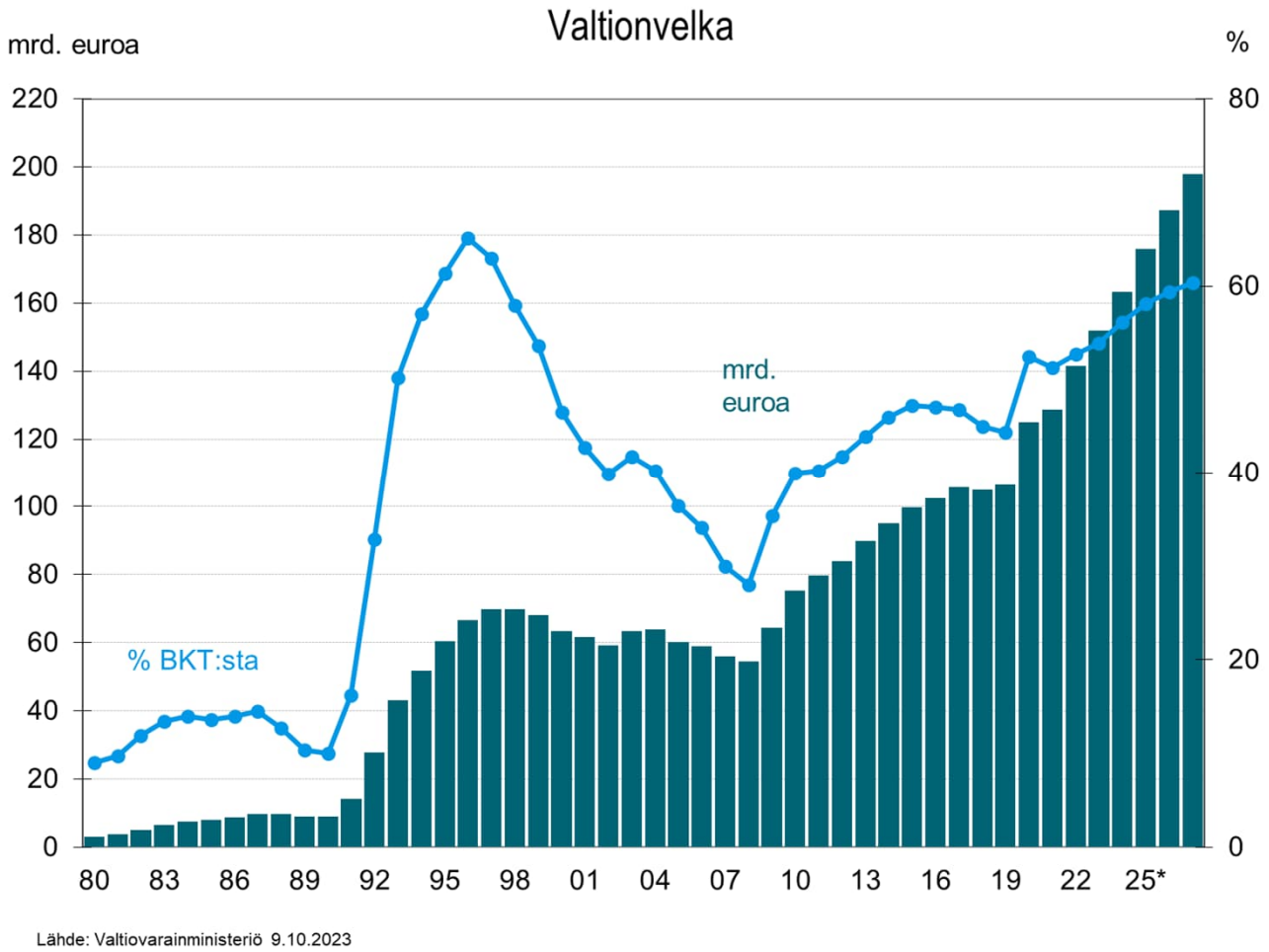

Lähde: Valtiovarainministeriö 9.10.2023

- Vuoden 2024 lopussa:
  - 163 mrd. euroa
  - 56 % / BKT
- Vuoden 2027 lopussa:
  - 198 mrd. euroa
  - 60 % / BKT

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos!

VM.FI | @VMUUTISET